

LBRIS

We know
books

GEORGE FOTINO

DIN VREMEA RENAȘTERII
NAȚIONALE

BOIERII GOLEȘTI

Paul Editions

Introducere	5
Zoe Golescu și copiii ei. Portrete sufleteste	9
Sub domnia lui Alexandru Dimitrie Ghica	37
În preajma Revoluției	51
Revoluția	65
Risipirea Goleștilor în lume.	
Întâmplări din Transilvania	75
Cei rămași în țară. Casa din Golești	105
Pribegia	155
Pribegie, patriotism și dragoste de mamă	237
Goleștii oameni de Stat. Unirea - Carol I	247
În lumea dreptății	271

PENTRU ALTE TITLURI DE
BIOGRAFII, ISTORIA ROMÂNIEI ȘI UNIVERSALĂ
INTRAȚI PE SITUL:

WWW.PAULEDITIONS.RO

**ÎNCHIN ACEASTĂ CARTE
DOAMNEI ELISA ION BRĂTIANU***GEORGE FOTINO*

Volumul de față face parte din renumita și vasta lucrare a scriitorului George Fotino: Din vremea renașterii naționale a Țării Românești - boierii Golești, apărută pentru prima și unica dată la editura Monitorului Oficial și Imprimeriile Statului în anul 1939. De o semnificativă importanță istorică, această carte nu trebuie uitată și merită să fie adusă la îndemâna cititorilor. Astfel, acest volum este primul din cele trei care îl vor succeda, în care istoricul George Fotino face o prezentare și încadrare istorică a scrisorilor adunate de la urmașii familiei Golești, adevărate fresce asupra veacului și evenimentelor pe care le-au trăit. Celelalte două volume vor cuprinde neprețuitele scrisori, traduse pentru prima dată din limba franceză și greacă.

INTRODUCERE

Toate scrisorile cuprinse în aceste volume se află astăzi în colecțiile Bibliotecii Ion I. C. Brătianu. Ele i-au fost dăruite de d-l Filip Lahovary, care el însuși le avea de la părintele său, Grigore Lahovary, fost președinte al înaltei Curți de Casație și Justiție, căruia i le încredințase pe vremuri prietenul său Ștefan Goleșcu. Pietății acestuia și nesfârșitei sale iubiri pentru ai săi și îndeosebi pentru maică-sa se datorește păstrarea acestor scrisori. De la micile răvașe glumețe ale mamei sale, din anii tinereții copiilor, până la entuziaștele sau sfătoasele ei scrisori care se înșiruie de-a-lungul a vreo patru decenii; de la scurtele rânduri frivole ale fratelui său Nicolae, până la lungile scrisori, străbătute de credință, ale lui Alexandru-Albul, fratele său mezin; de la așa de cumiștile scrisori ale surorii sale Ana Racoviță, până la acelea, naive uneori, duioase alteori, dar cinstite întotdeauna, ale multelor sale nepoate, Ștefan Goleșcu a strâns și păstrat mai tot ce și-au scris între ei Goleștii vreme de aproape jumătate de veac. Numai scrisorile lui ne-au ajuns mai puține – lacună de care ne pare cu atât mai rău cu cât cele câteva care ni s-au păstrat ne aduc mărturisirea unei alese simțiri. Dar chiar și cu această lipsă, scrisorile a căror editare am îngrijit-o cu iubire constituie un lucru aproape unic în literatura noastră istorică. Nu cunosc, în toată această literatură – în afară de scrisorile Brătienilor, dar care privesc o epocă mai târzie – să ni se fi păstrat, atât de întregă, corespondența vreunei alte familii românești a cărei viață și al cărei rost să se fi împletit așa de strâns cu viața și rosturile societății românești în curs de aproape jumătate de veac.

Niciunul din cei care le-au scris nu s-a gândit că zeci de ani mai târziu scrisorile acestea vor porni în lume, înveșmântate în haina tiparului, că indiscreția *Posterității* le va scotoci sau surprinde și le va împărtăși lumii.

Gânduri așternute pe hârtie și împărtășite între mamă și

copii, între frați și surori, între bunici și nepoți, între prieteni – pentru a rămâne între aceștia mărturisiri de bucurii și amărăciuni, de nădejdi și dezamăgiri – cu atât mai mare este valoarea acestor documente omenеști pentru definirea notei sufletești a celor care le-au scris. Aceasta e lauda cea mai de seamă ce se cuvine adusă scrisorilor: absoluta lor sinceritate, totala lor dezbărare de pregătire sau prefacere literară. Oamenii aceștia nu compun pentru posteritate, ca doamna de Sévigné sau domnul de Voltaire. Scrisoarea este, pentru ei, mijloc de legătură sufletească, de comunicare de vești și gânduri. Scrisoarea merge greu, întârzie săptămâni și e scumpă. Ea răspunde deci unei nevoi – atunci când îndrăznești să o trimiți. Cei care scriu sunt o mână de oameni ce se iubesc și pe care împrejurările aspre i-au răzlețit în cele patru vânturi. Scrisorile ce-și scriu sunt așadar un drum deschis către gândurile și nădejtile lor lăuntrice. Un autentic document omenesc. Este adevărat că, rescrise de o familie cu o sensibilitate contemporană, scrisorile ar suna altfel. Cuvintele ar fi mai alese, expresiile nu s-ar repeta, închegările ar fi mai armonioase, opozițiile, alternările, cadențele, toate artificiile meseriei ar ieși la iveală. Ele însă nu ar mai suna la fel; claviatura pianului nu mai redă sunetul firav, timid și autentic al clavecinului lui Scarlatti sau Rameau. Este mai frumos, dar este altceva.

În schimb fiecare cuvânt din scrisorile Goleștilor respiră adevărul. Valoarea cuvântului este întreagă. Accentul de sinceritate este atât de veridic încât te subjugă. De aceea chipurile oamenilor care răsar din scrisori sunt autentice și vii.

Prețioase documente omenеști, scrisorile acestea, prin rostul pe care cei ce le-au scris l-au avut în frământările istorice de la jumătatea veacului al XIX-lea, pot fi tot atâtea documentări politice asupra epocii de renaștere națională a Țării Românești.

Izvodind din ele mai mult nota sufletească a acestei epoci și a oamenilor care au trăit-o din plin, identificându-se prin aspirații, pătimiri și izbânzi cu însăși Renașterea noastră națională, râvnim mai puțin la reconstituirea și înșiruirea faptelor însăși – în mare parte, de altfel, cunoscute – cât la

evocarea veridică – prin autentice documente – a unor vremuri apuse, din care a răsărit România noastră, și a unor oameni care au adus istoriei acesteia jertfă și iubire.

Carte mai mult de evocări decât de destăinuirii de fapte, așa vrea să fie cartea aceasta, care, tocmai pentru aceea, se sprijină aproape numai pe scrisorile ce o întovărășesc și nu se duce decât cu zgârcenie la literatura istorică, destul de bogată, privitoare la cel de al XIX-lea veac românesc.

Dând astăzi la iveală acest material documentar care poate răsfrânge licăriri asupra anilor care au precedat și urmat anului revoluționar 1848 cum și asupra revoluției însăși din acest an, dar care mai ales destăinuiește nota sufletească a societății românești din acea vreme și îndeosebi a boierilor Golești, al căror rost în epoca revoluționară a fost atât de însemnat, exprimăm toată gratitudinea noastră domnului Filip Lahovary, înțelegerii și generozității căruia datorăm de a putea aduce astăzi această contribuție la istoria patriei noastre.

Doamnei Elena general Perticari, născută Davila, care a binevoit să ne ajute cu amintirile sale pentru a descrie casa din Golești și a evoca mai credincios lumea care a trăit cândva sub acoperișul acesteia, îi exprimăm aici respectuos sentimentele noastre recunoscătoare.

În exprimarea aceleiași gratitudini cuprindem numele doamnelor Fanny Derussi și Elena A. Golescu, care ne-au pus la îndemână parte din materialul ce ilustrează această ediție, înlesnindu-ne astfel o prezentare mai evocatoare a cărții.

Mulțumirea noastră se îndreaptă de asemenea către domnișoara Maria C. Golescu, care ne-a dăruit scrisoarea nr. 243 a lui Ștefan Golescu – dar cu atât mai prețios cu cât puține sunt scrisorile ce ni s-au păstrat de la cel mai vârstnic dintre frații Golești.

D-lui Gheorghe A. Golescu, care ne-a dăruit un număr însemnat de scrisori, îi mulțumim pentru sprijinul acordat, în această formă, lucrării în care este evocat și părintele său: Al. G. Golescu-Arăpilă.

D-lui Titu Magheru, consilier la Înalta Curte de Casație și

Justiție, căruia datorăm de a fi putut completa această culegere de scrisori prin acelea ale bunicului său, generalul Gheorghe Magheru, părtaș de frunte la frământările pentru renașterea noastră națională, îi exprimăm aici toată gratitudinea noastră, pe care o împărtășim și d-lui general Alexandru Magheru, bunăvoinței căruia datorăm reproducerea frumosului portret al generalului revoluționar.

Scrisoarea nr. 339 a lui Dumitru Brătianu către Ștefan Golescu și scrisoarea nr. 340 a lui Ștefan Golescu către Dumitru Brătianu – așa de mișcătoare prin mărturisirea dragostei lui Ștefan pentru maică-sa, dragoste care definea însăși nota sufletească a familiei românești de odinioară – le avem din arhiva răposatului doctor Dinu Brătianu, a cărui amintire o evoc aici cu un simțământ de pioasă recunoștință.

Scrisorile nr. 1, 191, 203 și 389 se află în colecțiile Academiei Române.

Nu ne-am ierta-o dacă nu am mărturisi aici cât datorăm priceperii și boiereștei curtenii ale d-lui George Dem. Florescu pentru identificarea și pentru însemnările biografice ale multora dintre personajele de altădată care apar în cursul scrisorilor cuprinse în aceste volume. Am spune: ale mai tuturor personajelor, dacă nu am avea credința că acolo unde se va fi putut strecura vreo greșală vina este a nepriceperii noastre.

Mulțumim d-lui Henri Stahl pentru priceputa cercetare grafică a câtorva scrisori.

*

La capătul lucrului, un gând mă stăpânește: Goleștii au fost oameni care au scris pentru ei și au trăit pentru alții. Fenomen poate neînțeles pentru vremurile mai noi. Nu mi-am putut însă înfrânge îndemnul de a-i destăinui *Posterității* – pentru care ei au trăit – și le cer ca de dincolo de mormânt să mă ierte că i-am pus și să scrie pentru aceasta. Și poate că, scriindu-i, ei vor mai fi trăit încă o dată pentru alții.

GEORGE FOTINO

ZOE GOLESCU ȘI COPIII EI

PORTRETE SUFLETEȘTI

Sunt patru ani de când Dinicu Golescu răposase¹. Zoe Golescu, care în ultimii ani ai vieții lui Dinicu trăise, pare-se, despărțită de acesta, era încă tânără când îi facem cunoștința prin scrisorile către fiii săi și prin scrisorile acestora către «mămicuța» lor.

Născută pe la 1792², era fiica lui Alexandru Farfara și a Dumitranei Pârșcoveanu. Despre Alexandru Farfara știm foarte puțin. Despre înaintașii săi nimic. Poate că numele Farfara va fi fost numai o poreclă. Cu înțelesul de «flușturatec», «vorbăreț», porecla se întâlnește și astăzi. În documente – dintre care cel mai vechi este din 1783³ – numele apare doar

¹ La 5 octombrie 1830, *Curierul românesc* vestește «moartea păgubitoare» a Marului Logofăt.

² La 27 martie 1850, Zoe Golescu amintește de cei 57 de ani ai săi; La 12 iulie 1852 Zoe Golescu scrie că e în vârstă de 60 de ani; La 22 octombrie 1878, la căsătoria nepotului ei Alexandru Al. Racoviță cu Elena Gr. Samurcaș, Zoe Golescu are 86 de ani – scrie în actul de căsătorie. (Comunicare făcută nouă de d-l George D. Florescu).

³ La 26 aprilie 1783 aflăm ispravnic la Mehedinți pe serdarul Alexandru Farfara, în locul stolnicului Costea. V. A. Urechia, *Memoriu asupra perioadei din Istoria Românilor de la 1774-1786*, în *Anal. Acad. Rom.*, 1889-90, Mem. Sect. Ist., p. 36. La 30 septembrie 1783, Mihail Vodă Sutzo orânduiește ispravnic la Mehedinți pe Teodorache Chiseolu, biv vel sluger, în locul lui Alex. Farfara, *ibid.*

La 12 noiembrie 1785, Alexandru Farfara este din nou orânduit ispravnic de Mehedinți, *ibid.*

La 1788 întâlnim ca ispravnic prezident al judecătoriei de Gorjiu un serdar Farfara. Al. Ștefulescu, *Istoria Târgu Jiului*, 1906.

La 30 iunie 1804 s-au întărit «privileghiurile» locuitorilor birnici din Slătioara, «ot sud Romanați», pentru care slătioarenii vin cu jalbă către Ion Vodă Caragea la 6 octombrie 1817, arătând aceste sineturi și zicând: «Dumneaei Ecaterina

UBDIS | We know books
rareori. La Craiova, pe locul unde astăzi este tipografia *Scrisul Românesc*, se afla către sfârșitul veacului al XVIII-lea casa unui Farfara.

Mama Zincăi Golescu cobora dintr-o veche familie oltenească, fiind una din cele «șase fete Pârșcove»⁴, bine cunoscute de genealogiști, căci din ele se trag numeroase familii dincolo și dincoace de Olt. Poate la Pârșcoveni se va fi gândit Zoe Golescu când se declară, cu mândrie, coborâtoare din neam de panduri. Sau, poate, la părintele său, care va fi fost un boier oltean, numai poreclit Farfara.

Cum își va fi trăit Zoe Farfara anii copilăriei, ce creștere va fi primit, nu știm. Va fi învățat, probabil, cam ce se obișnuia pe vremea aceea în casele boierești: puțină grecească, prin dascălii greci ce se aciuiuau pe la curțile boierilor noștri, ceva franțuzească, ce începuse a fi tot mai la modă către amurgul vremii fanariote, ceva geografie, istorie și «moralicești lucruri».

Nu știm cum va fi scris grecește. Scrisori grecești de ale ei nu avem. Franțuzește însă – cu toată ortografia uneori bizară și sintaxa pe alocuri stângace – Zoe Golescu scrie mai bine, desigur, decât fiii săi, crescuți și învățați în țări străine. Ea scrie numai franțuzește și scrie într-un stil personal și simțit. O tradiție de familie ne spune că Zoe Golescu a învățat franțuzește mai ales după măritișul ei. Și este de presupus că așa va fi fost. Căci Zoe Farfara, când s-a măritat cu Dinicu Golescu, era un copil. Avea 13 ani când a dat naștere primului ei copil, Ana. Era așa de obosită de această sarcină prea timpurie că adormea în jilțuri și pe divane, de o luau pe brațe și o duceau, ca pe un copil, la culcare.

Bărbatul ei, mult mai în vârstă, fusese un om dintre cei mai

Fărfăroaia [aceasta este sora Zincăi Golescu], stăpâna acestei moșii, care a avut această moșie coborâtă prin zestre de la răposatul vornic Pârșcoveanu [este Ștefan Pârșcoveanu] a vândut-o statornică la sârdarul Polihronie». V. A. Urechia, *Societatea sub I. G. Caragea*, în *Anal. Acad. Rom.*, 1901, Mem. Secț. Ist.

⁴ Ștefan Pârșcoveanu (pretendentul la Domnie, după pacea de la Chiuciuc-Cainargi – 1774) a avut, din a doua căsătorie a sa, cu Stanca Știrbey, șase fiice: Măriuța (= 1° Iordache Cantacuzino și = 2° Grigore Ralea), Dumitrana (= Alexandru Farfara), Sultana (= 1° Mihail Bălăceanu și = 2° Constantin Bălăceanu), Ancuța (= Gheorghe Radu Bengescu), Uța (= Ioniță Vlădăianu), Zoița (= 1° Gheorghe Jianu și = 2° Constantin Lazaro).

răsăriți ai vremii sale, un om de autentice însușiri. Ce înrăurire va fi avut Dinicu Golescu asupra formării spirituale și sufletești a tinerei sale soții, dacă lui i se vor fi datorând cunoștințele ei și dacă prin umanitarismul lui se vor fi explicând ideile ei liberale, sunt chestiuni care întârzie sub semnul întrebării. Înclinăm să credem totuși că înrăurirea lui nu va fi fost hotărâtoare. În multele-i scrisori, Zoe Golescu nu pomenește decât o singură dată de Dinicu – și atunci în legătură cu o datorie bănească a acestuia. Casă împreună n-au dus multă vreme. De la o vreme au trăit despărțiți.

Se vor fi lămurind oare unele din gândurile Zincăi Golescu prin înrăurirea mai târzie a fiilor ei, după cum asupra formării sufletești a acestora înrăurirea mamei pare neîndoielnică? Am crede că da, dacă luăm seama la multele întâlniri de gânduri și mai ales la unele potriviri ale gândurilor mamei după acelea ale fiilor săi – cum, de pildă, revenirea Zincăi Golescu, sub înrăurirea fiului cel mic Alexandru-Albul, din entuziasmul ei pentru «liberalismul» maghiar.

Dar ceea ce este al ei însăși, ceea ce nimeni nu-i putea da, era acel sănătos instinct al mamei, acea simțire a româncei, acea stăpânire de sine în restriște. Născută în plin fanariotism, Zoe Golescu a trăit, în copilăria și prima ei tinerețe, ani întunecați ai istoriei țării sale: iureșuri de oști străine, opreliști și apăsări de tot felul, molimi care pe atunci făceau prăpăd când veneau. Anii aceștia vor fi adâncit urme în sufletul ei și-i vor fi dat acea tărie sufletească pe care i-au moștenit-o copiii.

Spre deosebire de mai toți ai ei – afară de fică-sa Ana și de nepoata Alexandrina-Luța Racoviță – Zoe Golescu are un real dar epistolar. Mici răvașe în care se răsfață cu copiii, lungi scrisori entuziaste sau sfătoase, epistolele Zincăi Golescu, scrise într-un scris stăpânit, lipsit de înzorzonări, alineat și urcător, s-ar cere – unele – cuprinse în pagini de antologie.

De o frumusețe plină de farmec, cu o ținută de multă distincție, cu spirit vioi și deschis, Zoe Golescu – încă tânără la vremea când îi facem cunoștința – era una dintre femeile cele mai sărbătorite ale Bucureștilor. Portretul ei în culori,

LIBRIS | We know books

care se afla cândva la Golești și cu care deschidem volumul de față, își duce gândul la frumoasele femei ale Bucureștilor de altădată, pe care Salaberry le descrie «împodobite cu flori și nestemate» și care, când se adunau laolaltă, păreau «niște candelabre luminând un covor de flori smălțuit în cele mai frumoase culori»⁵. Să ne-o închipuim – frumoasă cum era – printre femeile societății românești de odinioară, pe care Prințul de Ligne le-a văzut «tolănite pe divane, cu capul dat pe spate sau rezemat pe un braț ca de alabastru..., pe cap un testemel negru sau stacojiu strălucind de nestematele care împodobeau acest fel de turban sau căciuliță...; veșmintele lor orientale sunt din țesături brodate sau lucrate în fir de aur și argint și tivite cu blănuri scumpe... În mâini țin întruna șiruri de mătăni făcute din diamante, mărgear, lapis-lazuli sau lemn prețios, cu care-și fac de lucru..., își trec vremea și își păstrează vioiciunea degetelor cu unghiile boite în roșu»⁶.

Păstrând încă ceva din viața orientală pe care o va fi dus în cei dintâi ani ai tinereții și însușindu-și destul din moda și deprinderile mai noi, Zoe Golescu ne apare în vremea domniei lui Alexandru Dimitrie Ghica o femeie de lume, «une dame élégante», frecventând balurile Bucureștilor, unde voia să fie «aussi jolie que possible», dar și gospodină foarte grijulie de nevoile casei și foarte pricepută în ale moșiei. «Ce face Goleasca nu mai desface nimeni» – spunea unul dintre foștii ei robi, care rămăsese multă vreme în urmă în neamul Goleștilor. «N'est-ce pas que je suis une bien brave maman? Avoue donc si ce n'est pas vrai» – scrie Zoe Golescu la 12 septembrie 1839 fiului ei Ștefan, povestindu-i despre viața monotonă de la Golești, unde își trecea cea mai mare parte din vreme cu grijile moșiei. «Brave maman» într-adevăr – aceasta era trăsătura dominantă a Zincăi Golescu. Iubitoare, duioasă, devotată, înțeleaptă, mândră, întruchipează pe adevărata și vrednica mamă româncă, al cărei cult l-a avut întreaga generație a Renașterii românești. Răspândea în juru-i admirație și respect. Despre «mămicuța» – acest diminutiv este singurul pe care și-l îngăduiau copiii

⁵ Comte de Salaberry, *Essais sur la Valachie et la Moldavie*, Paris, 1821.

⁶ Maréchal Prince de Ligne, *Lettres et pensées*, Paris, 1809.

și numai aceștia – ginerele ei, Alexandru Racoviță, deși mai vârstnic decât ea și care pentru fiii ei era socotit ca «notre père à tous» scriind cumnaților lui nu pomenea în altfel decât ca despre o «excedente mère», «vénérable dame», «respectable maman».

În primii ani ai domniei lui Alexandru Dimitrie Ghica, Zoe Golescu – pe care o aflăm când la Craiova, la fiica ei Ana Racoviță, al cărei soț era ispravnicul Craiovei, când la Golești, chemată de grijile moșiei – locuiește în casa ei din marginea Bucureștilor, la Belvedere (casa de pe Podul Mogoșoaiei, pe locul căreia se află astăzi Palatul Regal, fusese vândută în 1833), unde făcuse o grădină vestită pe atunci și multă vreme în urmă, prin noutatea și frumusețea ei.

Ana Racoviță era abia cu 13 ani mai tânără decât mama ei. Mai mult prietene ar fi fost să fie. Ce venerație totuși și ce respect pentru mama ei, pentru «mămica» ei – cum îi spunea doar rareori – pe care n-a tutuit-o niciodată! Născută la 1805, Ana se căsătorise cu Alexandru Racoviță, coborâtor din Racovițeștii moldoveni care în vremea fanariotă dăduseră scaunului Țării Românești și al Moldovei mai mulți domnitori. Ispravnic al Craiovei încă înainte de începutul domniei lui Alexandru Dimitrie Ghica, Alexandru Racoviță locuiește cu familia lui în Capitala Banilor, de unde Ana ar vrea să se mute la București, ca să scape din această «închisoare» care e Craiova, unde e departe de rudele ei, unde «nu sunt doctori» sau, dacă sunt, sunt «mai ignoranți decât cei de la București» și unde când cade cineva mai greu bolnav trebuie să fie aduși doctori de la București.

Dintre personajele pe care scrisorile noastre ni le destăinuiesc și ni le fac cunoscute, Ana este unul despre care istoria nu a vorbit mai deloc; și fără descoperirea acestor scrisori n-am fi cunoscut sufletul duios și iubitor, firea cinstită și dreaptă a Anei Racoviță, «buna mea fiică» – cum o numește «mămicuța». Dintre copiii lui Dinicu Golescu, Ana Racoviță, căreia frații îi spuneau «Lelița», pare a nu fi primit altă învățătură decât aceea grecească, obișnuită îndeosebi pe atunci. Ea nu a știut să scrie

decât grecește. În caractere latine pare a nu fi știut să scrie⁷.

Frații ei au avut o altă copilărie și învățătură decât a Anei-Lelița. «Frații Golești!» – sub denumirea aceasta sunt cunoscuți Ștefan, Nicolae, Radu și Alexandru C. Goleșcu. Nu-i poți despărți pe unii de alții, căci – firi și suflete totuși diferite – atât de mult îi strângea pe unii de alții iubirea dintre ei, atât de desăvârșit îi contoapea dragostea pentru mama lor, atât de strâns îi apropiau aspirațiile și ostenele comune și atât de aceleași le-au fost bucuriile și suferințele pentru țara lor încât Posteritatea și-i reamintește sub înfățișarea: «Frații Golești» – expresie a unității pe care în istoria Renașterii românești o reprezintă Ștefan, Nicolae, Radu și Alexandru C. Goleșcu.

*

Cel mai vârstnic dintre frați, Ștefan, s-a născut la Câmpulung, în 1809 – dacă piatra de mormânt din biserica de la Golești mărturisește drept. Din actul prin care «Politiceasca Judecătoria» a Ilfovului i-a dat, la 29 februarie 1832, «iertarea vârstii» pentru vânzarea caselor de pe Podul Mogoșoaiei și din însuși actul de vânzare din 1833⁸ ar reieși că data nașterii se află în 1808. Din scrisoarea de la 17 martie 1852 a mamei sale, în care ea spune că Ștefan are 43 de ani, ar reieși că acesta s-a născut în 1809, dată asupra căreia ne oprim. Mai tânăr decât Ștefan cu un an, Nicolae s-a născut tot la Câmpulung, în 1810 – după inscripția funerară de la Golești – în 1809, după actul de «iertarea vârstii». Radu s-a născut în 1814⁹; iar ultimul, Alexandru-Albul, în 1818 – dacă anii săpați pe pietrele de mormânt de la Golești sunt cei buni. Pare însă că cel puțin pentru Alexandru-Albul inscripția funerară n-ar mărturisi drept. Bănuiala aceasta o avusese și George Bengescu, în cartea sa *Les Goleșcu*. Într-adevăr, anul nașterii lui Alexandru-Albul –

⁷ Despre învățământul limbii grecești în Țara Românească și în neamul Goleștilor, v. N. Bănescu, *Viața și scrierile marelui vornic Iordache Goleșcu*, 1910.

⁸ Emil Vărtosu, *Palatul Regal – Cum a fost în trecut*, București, 1937.

⁹ Piatra funerară mărturisește că s-a stins din viață la 5 mai 1882, în vârstă de 68 de ani.

1818 – s-ar potrivi greu cu cuprinsul scrisorii aceluia nr. 23¹⁰, în care Alexandru-Albul, povestind câte ceva din copilăria sa, spune că pe când se afla la Brașov «mânuia floreta». Nu este nicio îndoială asupra anului când Dinicu Goleșcu a părăsit Brașovul ducându-și copiii în străinătate. Aceasta s-a întâmplat în 1824. Ar reieși că Alexandru-Albul mânuia floreta încă de la șase ani, vârstă cam nepotrivită cu sportul acesta. Înclinăm să rectificăm anul 1818 și să așezăm nașterea lui Alexandru-Albul în 1815. Vârsta de nouă ani ar fi ceva mai potrivită.

Cei doi frați mai vârstnici, trăiți în copilărie pe lângă tatăl și mama lor, vor fi primit învățatura pe care o primeau fiii de boieri: grecească, puțină franțuzească, oarecare cunoștințe de istorie și geografie. În 1824 părintele lor îi duse la școală în Elveția, unde nu am putut afla exact ce studii vor fi făcut. George Bengescu afirmă, nedovedit îndeajuns¹¹, că au urmat câțiva ani cursurile Universității din Geneva, de unde dacă Ștefan se întoarce cu o cunoaștere mai deplină a limbii franceze, Nicolae revine cu o cunoaștere destul de aproximativă a acesteia.

Mezinii Radu și Alexandru-Albul și-au trăit copilăria mai mult, dacă nu numai pe lângă părintele lor, despărțit de la o vreme de soție. De la Brașov, unde în 1821 întovărășise familia fostului domnitor Alexandru Sutzo, Dinicu Goleșcu se întoarce în Țara Românească în 1824, pentru a porni în faimoasa lui călătorie, cu prilejul căreia își duse copiii în străinătate: pe cei doi mai vârstnici – am văzut mai sus – în Elveția, iar pe mezini în Germania, la München, de unde mai apoi vor pleca și ei în Elveția, iar mai târziu în Franța. Copilăria deci și-au trăit-o aceștia din urmă, pare-se, departe de mamă, de ale cărei mângâieri vor fi fost lipsiți mai ales în anii când ele sunt așa de duioase și de ocrotitoare. «Bieți copii – scrie Alexandru-Albul de la Paris, în 1835 – care o iubesc atâta, dar care, din nefericire, nu cunosc blândețile mângâieri și sărutări ale dragii lor mame!».

¹⁰ Volumul II (în curs de tipărire la editura Paul Editions, București, 2024).

¹¹ În *Insemnarea călătoriei mele*, Dinicu Goleșcu scrie doar atât: «am lăsat pe Ștefan și Nicolae, fiii mei, spre învățătură» la «Școala Universitate»; ediția Nerva Hodoș, București, 1910.